

НАША НІВА

Цэна асобнага нумэру 5 кап.

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул., № 29.
Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.—4 р. на 6 мес.—2 р. мес.—1 р. Перамена адрэсу—20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошній страіцы на 20 кап. за лінейку малымі літэрамі Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя у рэдакцыю, павінны быць чытабельна напісаны с праўдзівай фаміліяй і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозьвішчэ разам с фаміліяй, хто не захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рэдакцыя пакідае за сабой права папраўдзіць і ўкарачваць прысланыя рукапісы і аўтарам назад іх не зьвертае.

Год X.

19 Чэрвеня 1915 г.

№ 24

Просімо п.п. Падпішчыкоў „Нашай Нівы“, каторыя падпісаліся толькі на першую палавіну 1915 г., па-руніцца аднавіць падпіску, каб не было перарыву у высылцы газэты.

Чаго вучыць вайна?

Шмат чаго навучыць нас гэта страшэнная вайна, шмат каму аткрые вочы на ўселякія злыбеды нашага жыцця. А ў ліку спраў, каторыя вайна высунула наперад, першае мейсцо займае справа нашага эканамічнага быту.

Ніколі не даводзілася нам спазнаць недахватку эканамічнай арганізацыі нашага селянства гэтак ярка, як цяпер. Бо-ж і ніколі народ не перажываў гэтых цяжкіх часоў: найлепшыя сілы вёскі—на вайне, рабочых рук асталося мала, да гэтага нехват і коней, і скацінкі, і зерня. Дый ураджай сёлета, здаецца, ня выйдзе лішне багаты: сун шмат папаліла на палёх. Вось і бачым мы, што цяпер больш, чым калі, трэба нам напружаць свае сілы, каб памагаць ўзаемна адзін аднаму, вырабіцца з бяды, што на нас ідзе. Колькі разоў — ешчэ ў часі поўнага спакою — клікалі мы нашых беларусоў да працы дзеля эканамічнага вызвалення вялікай грамады хлебарабоў! Колькі разоў пісалі, што пара ўзяцца, як мае быць, за работу, каб наладзіць для вёскі танны і прыступны крэдыт, каб купляць патрэбны тавар не з дзесятых рук, а проста с фабрык ці з вялікіх фірм — усей грамадой, каб наладзіць прадажу зерня ды ўселякіх вясковых прадуктоў не пудзікамі—на торжышчы, а вялікімі парціямі, дый не пераз перакупшчыкоў, а проста вялікім купцам! — Дзеля ўсяго гэтага патрэбна эканамічная арганізацыя вёскі: патрэбны хаўрусныя банкі і крамы, сельска-гаспадарскія кружкі, малочныя суполкі, суполкі дзеля прадажы добра агулам, хаўрусныя склады сельска-гаспадарскіх машын і прылады, ды іншыя коопэратывы. На вялікі жаль, у нашай старонцы — Беларусі — ад слоў да дзела людзі пераходзяць дужа памалу — «не сьпешаючыся». Праўда, дзе-не-дзе з'явіўся ўжо банчок селянскі, дзе нашы хлебарабы складаюць лішні рубель, а за тое маюць танны крэдыт у патрэбі; пааткрывалі ў іншых мейсцох і хаўрусныя крамы. Але гэтаго йшчэ мала: трэба, каб хаця-бы ў кожнай воласьці (а іх у нас каля тысячы) завёўся банчок, каб у кожным сьле, ў кожнай вёсцы была хаўрусная крама. Тады — і толькі тады народ наш здалее «стануць на ногі», здалее стварыць сабе моцны эканамічны фундамент, каторы вызваляе селяніна ад непатрэбнай ужо яму «апекі» і выдзірання у яго крывава запрацаваных грошы ўселякімі

перакупшчыкамі с трэціх ці чацьвёртых рук ды іншымі...

Цяпер, у часі вайны, там, дзе селяне пазаводзілі ўжо даўно свае банкі і крамы, работа гэтых апошніх развіаецца дужа шпарка. І цяпер селяне найлепей пазнаюць карысьць ад хаўрусоў: ад іх яны маюць і падмогу пазыкай і таннейшы тавар, катораго ў вялікіх месцах і недакупіцца! Дзе ёсьць хаўрус, там людзі ўжо крэху навучыліся працаваць разам — дзеля агульнай карысьці, і цяпер яны разам змагаюцца з недахваткай рабочых рук, недахваткай збожжа, жывёлы. Дзе хаўрусу німа, там кожны ідзе сам па сабе, а страшэнная навалыніца, што разыгралася над намі, лёгка разбівае ўсю яго работу: адзін чалавек — лішне слабы, каб без падмогі другіх перамагчы ўсе злыбеды сучаснага жыцця.

Гэтак, як бачым, у часі вайны патрэба пашырэння нашай працы дзеля арганізацыі селянства на грунці коопэрацыі узрасла непамёрна. Цяпер кожны разумее, колькі ён мае страты ад таго, што найлепшую пару праспаў! І сьведомасьць старых абмылак і пазнаньне нашых эканамічных патрэб павінны ўжо цяпер прымусіць нашых селян да еднасьці, да арганізацыі эканамічнай самапомачы. Гэткая работа шырока закіпіла пасля вайны, але аб ёй нельга забывацца і цяпер: чым больш зацягваецца вайна, чым далей яе канец, тым болей павінны мы напружаць свае сілы, каб забесьпечыць сябе ат тых бед, якія суліць кожная вайна!

а—н—а.

ВАЙНА.

На Усходнім фронце. (Весткі ад Штабу Вархоўнаго Глаўнакамандуючаго).

10 чэрвеня. «У Шавэльскім раёні без перамен. Бітва ідзе. Кпаўдню ад Райгродзкіх азёроў, перайшоўшы ў ночы на 9 чэрвеня рэку Эгжну, нашы перадніе атрады захапілі вёску Кулігі, знішчыўшы пры гэтым усю роту немцоў. На Ломжынскім напрамку гарматная стрэльяніна. На Таневі, каля вёскі Люблінец, мы адбілі няпрыйцельскія атакі. К захаду ад Равы Рускай няпрыйцель выперты з некалькіх вёсак, прычым каля вёскі Гутазален наша конніца высекла тры няпрыйцельскія роты. 8 чэрвеня і ў працягу наступіўшай ночы на Львоўскім напрамку мы стрымлівалі наступленьне няпрыйцеля упорнай бітвай. Няпрыйцель меў вялікія страты пры безкарных атаках каля вёскі Бжуховіце і далей к паўдню, на рэчцы Шчэрэц, але яму удалося праціснуцца наперад у раёні горада Жолкев, з гэтай прычыны 9 чэрвеня наша войска пакінула Львоў і далей атходзіць на новы фронт. На Днестры ідзе бітва к паўдню ад вёскі Космежыны, дзе няпрыйцель трымаец-

ца на левым беразі рэкі. У завіліні Днестра мы зьдеснялі няпрыйцеля ад вёскі Уніш к вёсцы Лука. У часі карыснай для нас бітвы на штых мы захапілі каля 1000 палонных».

13 чэрвеня. «У Шавэльскім раёні без асаблівых перамен. На Нарэўскім фронце проба праціўніка наступіць 11 чэрвеня ў даліні Омулева каштуе яму вялікіх ахвяр. Перэд нашымі акапамі асталіся кучы цел, а лічба палонных павялічылася да 150. У даліні Ожыца ў ночы на 12 чэрвеня мы адбілі новае наступленьне значных няпрыйцельскіх сіл, а затым, перайшоўшы ў проці-атаку, здабылі утрачанае ўчорах укрэпленьне, прычым узялі ў ім 5 кулемётоў. У той-жэ дзень каля поўдня няпрыйцель на Праснышскім напрамку пашырў сільную гарматную стрэльяніну, а затым перайшоў ў наступленьне. Завязаўшыся заўзятая бітва, даходзіўшая да барацьбы на штых, не спыняецца. На левым беразі Віслы к поўначы-захаду ад горада Завіхоста, неасцярожна падыйшоўшы к нашым загарадам няпрыйцельскі батальён амаль зусім знішчаны нашым крыжавым агнём. На Таневіскім фронце спакойна. У Раварускім раёні няпрыйцель 13 чэрвеня меціўся васьці наступленьне на фронце Верхрата — Грэбеж — Лубелла. 12 чэрвеня ў часі нашых проці-атак на напрамках к Жолкеву і Львову, узмацаваных бліндырованым поездам, мы ўзялі да 2000 палонных, з 30 афіцэрамі і 13 кулемётамі. Каля горада Бобрка 12 чэрвеня пачалася заўзятая бітва. На Днестры ад Ходорова да Галіча мы не перастаем адбіваць упорныя атакі вялікіх сіл аўстро-немцоў. За 11 чэрвеня ізноў захапілі мы больш за 1000 палонных, с 17 афіцэрамі, і не колькі кулемётоў. На Днестроўска-Прускім фронце 11 чэрвеня дасьціглі такжэ некаторых далейшых карысцей».

14 чэрвеня. «У Шавэльскім, Заанеманскім і Нарэўскім раёнах — без перамен. Невялікія атакі, каторыя няпрыйцель веў на розных участках у ўспомненых раёнах, мы адбілі. На левым беразі Віслы няпрыйцель пусьціў вялікія сілы ў бітву на фронце Ожаров—Завіхост, але наступленьне гэта ў працягу 13 чэрвеня карысьці ня мела. У Галічынні наша войска, аказаўшы 13 чэрвеня няпрыйцелю заўзятае супраціўленьне на фронце Бобрка—Журавно, атходзіць к Гнілой-Ліпе. У раёні Бобрка за суткі намі захопленыя ў часі проці-атакоў 1600 палонных, с 48 афіцэрамі і 2 кулемёты».

15 чэрвеня. На левым беразі Віслы заўзятая бітва ў раёні Ожарова не спынялася ў працягу усей ночы на 14 чэрвеня. У рэзультаті няпрыйцель усядах адбіты з вялікімі для яго стратамі. Асаблівай заўзятасьцяй адзначаліся яго атакі на м-ка Гліняны, дзе ў часі проці-атакоў мы захапілі палонных усіх палкоў 4-й аўстрыяцкай дывізіі. Зусім аткінутый назад на свае пазыцыі, няпрыйцель на другі дзень у барацьбу не парываўся. Напіраньне

няпрыйцеля на Томашов, Бэлз і Камёнку не спыняецца. Парэд адходам к Гнілой Ліпе 13 чэрвеня на фронт Букачэвцы—Галіч намі карысна адбіты заўзятыя атакі вялікіх сіл немцоў. На іншых фронтах — без асаблівых перамен».

16 чэрвеня. «У Шавэльскім раёні мы адбілі слабыя атакі немцоў. На Нёманскім і Нарэўскім фронтах і на левым беразі Віслы зацішша. Націск вялікіх сіл няпрыйцеля на фронце паміж верхоўямі рэкі Вепжа і Заходнім Бугам не спыняецца, прычым на ар'егардных (задніх) пазыцыях у раёні Томашова наша войска 14 і 15 чэрвеня адбілі некалькі заўзятых атак немцоў. Няпрыйцельская армія на Днестры, узмацаваная новым нямецкім войскам, толькі-што перакінутым у гэты раён, найзаўзяцейшымі атакамі на фронце Букачэвцы—Мартынов мецілася зрабіць замешаньне ў нашым атходзі к Гнілой Ліпе, але панёсны вялікія страты, не дасьцігла ніякай карысьці». (Шта).

На іншых фронтах ваенных змаганьняў нічога вельмі важнага не было.

ВЫРАЙ*).

Пасьвячаю нашай моладзі.

У палатцы першаго ўзводу сабраліся дзядзькі паслухаць пражыкі навіны. Чытаю № 17 «Нашай Нівы». З усяго пісанаго ў гэтым нумэры найболей спадабалася стацьця «На загоне» Міхалкі Скараўскаго. Відаць аўтор добра ўразумеў гаротную долю хлебараба і парупіўся знайсці спосаб палепшэньня гаспадарскаго жыцця нашаго. Але колькі галоў—столькі і вумоў. Дзеля гэтаго некаторыя с слухачоў гэтай стацыі не згаджаліся з аўтарам. Ведама, латышы могуць служыць прыкладам і дзеля нас, але варункі агульнаго беларускаго жыцця складаліся саўсім іначэй. У нас ёсьць шмат перашкод на шляху да палепшэньня гаспадаркі, саўсім не належачыя да добрай волі хлебараба. Успомнім непарадак сэрвітутоў, шнуравую разруху; хутарную палітыку, апроч гэтаго—агульны эканамічны парадак у Беларусі, каторы толькі пачынае абазначывацца. Во чаму, уцяміўшы прычыны непарадку нашаго ў гаспадарцы і агульнаго жыцця, яшчэ болей хмарацца твары нашых дзядзькоў, вочы засьцілаюцца туманам, а сэрцэ... От, німаведама які агонь там пылае. Але ўсякі знаходзіць кавалак праўды вырванай с сваіх грудзей, ўселякі пачынае сыпаць прыкладамі, жартамі, прыказкамі. І ўсімі прызнаная агульная беда канчаецца сьмехам. Хто ня любіць гэтаго ціхаго, цяжкаго сьмеху хвораго беларускаго сэрца! Нават ворагі нашы любяць пачытаць «сьмешную» газэту «Нашу Ніву»; а проты чытач так і бярэцца на гэты сьмех, якплотка на кручок с прыманкай. І сьмешна і балюча — і цяжка да сьлёз...

*) Гл. «Н. Н.» № 23.

Лежучы ў мярлозе, мяне зацягваюць неадступна і не даюць спакою думкі аб родных карэньнях. Як глыбока сідзяць яны ў глебі, як шырока параскінуліся па дарагім абшару. С цёмных глыбін цягнуць яны жывую сілу, выпіраюць на свет Божы цудоўным дрэвам і галінкамі з лісьцем, кіруюцца да сонца, каб найвыгодней улавіць гэтую магутную сілу жыватворную. Цікаваць мяне магутныя дубы векавыя, што жывымі сьведкамі стаяць на ўздзіўленьне і радасьць ідучым пакаленьням, шапочуць пра мінуўшчыну і варожуць пра няведомую будучыню.

Адчыніць жывую крыніцу народнай творчасці, што хаваецца ад нашых вачэй у сталёвых прыказках, жартах, казаньнях беларускага людю. Злажыць энцыклёпэдыю народнай мудрасьці, асьвечонай навукай, — я ня ведаю болей высокай мэты, каторую можна было-б пакінуць патамству...

Вы жывеце ў Беларусі, але вам прыходзілася быць ў далі ад родных карэньняў. Вам ахвота займацца, напрыклад, сельскай гаспадаркай. Вам патрэбна пазнаць глебу, клімат, эканомічныя варункі нашай бацькоўшчыны. Вы — культурны чалавек, вам сорамна займацца уселякімі забабонамі, прыкметамі народнымі, вам патрэбна «чыстая» навука. Папробуйце пашукаць плады гэтай чыстай навукі прыпасаванай да нашага краю і з гэтым скарбам пачаць гаспадарыць. Я бы хацеў выслухаць аб гэтым атказ сталаго практыка агранома, працуючага ў Беларусі, і іншых сьвядомых гаспадароў. А пакуль што прайходзяць годны, свет навукі дзе-не-дзе заглядывае толькі ў ваконца шчасліўцоў. І памалу народу прыходзіцца прабівацца і самому дбаць аб сваім жыцці.

Інстынкт вырая, што восеня прымушвае пералётных птахоў без уселякай абмылкі цягнуцца на поўдзень, а вясной — назад, — гэты інстынкт жыве і ў простаго хлебараба. Вырай кіруецца ў сваім палёце без усякага кампаса.

Наш рыбар, паліўнічы, хлебараб сваімі інстынктам, прыкметамі кіруюцца на ўсе бакі сьвета, а каб вырваць сваёй многавекавой практыкай ключ, каторым прырода прычыняець свае тайны, ён знайшоў кароткія прыказкі, жарты, што прымушваюць памеркаваць галавой і праўдзіва бучонага чалавека.

Асьцярожна адчыняйце крыніцу народнай творчасці. Прыходзе веснавая пара. Вучонаму гаспадару трэба панаць у якім часі высеяць авёс, ячмень, бульбу і інш. Дзеля гэтаго трэба заглянуць ў навуку метэаролёгіі, фізычнай географіі, земляробства. Народ ніякой навукі ня ведае. На тое ён, не адукаваны, проты лапатнік, паскрэбаўшы патыліцу, на вашае пытаньне аб тым, калі сеяць, пачынае сьмешкай-прысьмешкай сыпаць прыказкі: «Авёс сей у балота — будзе як золата. Калі жужалкі лятуць, тады пара грэчку сеяць. Па Міколі тыдзень спусьці, тады с плеч сяўні не спусьці». На пытаньне аб тым, якая ў нас пагода на кожны месяц, вам народная прыказка атказвае: «Люты пытаець, ці добра абуты. Марэц кусае за палец. Апраць, (каравік) — як з носу папрэ. Май — валу дай, сам на печ уцекай. Да Сьвятога Духа не скідай кажуха, а па Сьвятым Дусе — ў тым самым кажусе. Сухі марэц, а мокрый май — будзе жыта як гай». І г. д. На уселякія пытаньня аб расьлінах, жывёлі, народным жыццю, вы знойдзеце атказ. Ніхай тутакса шмат забабонства, чарадзейства. Ёсьць тутакса і праўда крышталёвая. Але, сьветлыя галовы, мы жадаем памачы, сьвету вашай дзіўнай навукі, што павінна адчыніць нам вочы і сьвядомы нам па шляху да лепшай будучыны.

У цяжкія мінуты жыцця адбіўшыся ад сваёй бацькоўшчыны, роднай хаткі, блізкіх, мілых людзей, я непрыкметна прыслушаюся да вырая, прылетаючага веснавой парой у матчыныя гнёзды. Непрыкметна парасходзіліся мы на балотах, каўдобінах, вазёрах, сенажацях, пущах.

Сьвеціць і грэіць нас сонца, трапляе вецер, мочыць дождж. Пагоду і буру, сушу і макрыню, голад і дастатак, нешчасьце і радасьць — мы ўсё прымаем як Божы дар, як пробы магутнасьці нашай сілы, вытрываласці, шчырасьці. Трапляюцца паміж намі такія, што ад колькі драбінак кепскай рукі ідуць на дно; іншыя пападаюцца ў пасткі, а адтуль на абед дэлікатнейшых, вышэйшых твораў, а іншыя самі закручываюцца і гібеюць ў сварках паміж сабой. Але сьцюдзёны наш край — і прыходзе канец наладжэнаму жыццю вырая, бо страшэнная нуда наша асеньня, бо туман засьцілаець нам вочы і хаваець ад нас жыватворнае сонца.

Вырай пачалі рыхтавацца ў дарогу. Збіраюцца ў стады — нібы малыя рэчкі ўліваюцца ў адну вялікую. Наўперад вылетае, вытрывалы, сталы павадыр. Голасным клікатам прыказывае камандзе зварухнуцца. Падумаецца ў паветра вышэй ад усіх, за ім вырай сьмела пускаецца ў далёкі цёплы поўдзень, каб пераждаць кепскую часіну, ды ўзноў — на бацькоўшчыну...

Калі ў вольную хвіліну пачынаеш знаёміцца з гісторыяй культуры якога-небудзь народу, калі дачытваеш гісторыю да канца, тады толькі прыходзіцца пытаньне: а гдзе-ж дзеўся сам народ з яго агульным жыццём, жаданьнямі, надзеямі? Чаму мне трэба ведаць толькі пра войну, нешчасьця, пошэсьці? Чаму ня пішуць пра самы народ, што ў такім-то веку жыў гэтак, замест сэрмягі насіў скур, глебу ўпраўляў не сахой а капалкай ці іншай прыладай, што калісьці так было, што гаспадарыць у хаці і на падворышчы мела права толькі гаспадыня, а гаспадар быў яе памочнікам?

Гэтак замест хлеба даюць нам камень.

Возьмем, напрыклад, культуру расейцоў. Вы знойдзеце тутакса прыгожа надрукаваную гісторыю здольных вучоных, вельмі цікаў-

ную літэратуру, мастацтва і г. д. Але спытайце інтэлігентна-расейцоў, з якіх кніжак можна пазнаёміцца бліжэй з агульным жыццём першаго стомільнага хлебараба, і вам на пальцах пералічуць: творы Успенскага, Златоўскага, Кольцова, Тургенева, Толстога. Найважнейшыя справы здаюцца найпрасцейшымі, але апрацовываць іх не саўсім лёгка. Тутакса патрэбна супольная праца пакаленьняў, любячых сваю бацькоўшчыну, разумеючых мінуўшчыну і сьмела глядзячых у будучыню.

Чалавек родзіцца адзін толькі раз. Край, у каторым я радзіўся, людзі, што мяне песьцілі з малку, іх гутарка, звычаі, іх дарагія мілыя вобразы, паданьня, песні, танцы, гэта ўсё мае, блізкае, кроўнае. Адарвіце ўсё гэта ад мяне — і вы вырвецце мае сэрца. Я ўсюдах чешыўся сонцам, лесам, вазёрамі, сенажацямі, стварэньнямі Божымі, моладзям, але гэта не нашэ сонца, не нашы абшары, не нашы хлопцы і дзеўчаты. Чаму гэта? Вы спытайце ў магніту, чаму ён кіруецца на поўнач, а сонца — чаму ўстаець на ўсходзі, рыбы — чаму не жывуць у паветры? Не пытайце мяне, чаму мае дела тутакса, а душа тамакса — з вамі, чаму сэрца баліць па вас, чаму хочыцца абняць вас усіх моцна і разгнаць растапіць агульную нашу бяда-нядолю і благаславіць вас на сьвятую працу, на барацьбу за адраджэньня нашай Бацькоўшчыны!..

М. Б.

5 мая 1915 г.

Нашы гарады.

II Вільня.

Найболей популярная — і найменей праўдзівая — легенда аб заснаваньні места Вільні прыпісвае чын гэты князю Гедыміну (1315 — 1340). Апавядаюць так: Раз князь Гедымін быўшы на палеваньні заблудзіўся і заначаваў у лесі, на гарэ, каля рэкі Велі. Ноччу пры-

У МУКАХ.

Вакол сябе ў бары абвёў круг абароны
І з верай шэпярнуў таёмны заговор.
І дым чароўных траў туманіў ўсе староны,
Туманіў ўвесь абшар, даходзючы да зор...

Я выклікаў яе — душы сваёй жаданьне,
І сэрцам непрытомным зноў давай п'янецць...
Кіпела кроў ў грудзях і рваліся стагнаньня,
І ад прыемнай болі зноў пачаў я млець...

Тварыў малітвы шчыра вабнай палудні,
Кідаўся воб землю і палаваў пясок;
Пачаў лавіць рукамі месячныя праменьні,
І быў мне хорам шчасьця блізка і далёк...

Да сьмерці змучаны, лежаў я а паўночы;
Пачаў мяне пужаць таёмны, цёмны бор...
Кажан халодным крыльем лез ка мне ў вочы;
Хацеў я вырвацца... забыўся адгавор!..

Мяне заваевалі чары цёмнай сілы,
Загачэна душа няволяй тайных мук;
Астаўся так цярынец я да сваёй магілы,
Ня вырвусь я ніколі с-пад пякельных рук...

Ісакар.

7/II—15. Вільня.

Пётрава помста.

I

Ці любіліся яны? На гэта пытаньне яны і самі не змаглі-б нічога адказаць. Нейк не прыходзіла ім гэта ў галаву, і паміж сабой гутарка аб каханьні ніколі ні паўставала ў іх. Чудзь не разам угадваўшыся, яны з малых гадоў прывыклі дзяліцца сваімі маленькімі радасьцямі, сваім невялічкім горэм,

гулялі ў розныя гульні, сварыліся, гадзіліся, і з кожным днём, з кожным годам мацней і цяжэй збліжаліся адзін з адным.

Бацька Марылі, стары ўдавец Грыневіч, служыў у дварэ Палюдавічах лесніком. Жывучы даволі заможна, ён не прымушаў сваёй адзіночкі — дачка да цяжкой працы, і ўсе, якія трэба было, гаспадарскія работы спраўлялі ў яго найміткі.

У гэты час, з якога пачынаецца наша апавяданьне, Марыля была красуляй-дзяўчынай якіх мала. Угадаваная пад доглядам душы ў ёй ня чуўшага і ніўчым ёй не адмаўляўшага бацькі, яна міла вабіла вока сваёй квалай фігурай і дэлікатным прыгожым тварам. Наўчыўшыся ў школе чытаць, пісаць па расейску, а ад прыезджачых на лета ў двор паненак — па польску, яна любіла часам пачытаць цікавую кніжку, любіла палітуець, была троху капрыснай, троху сваявольчаккай, троху лёгкадумнай, — але, не зважаючы на ўсё гэта, мела дужэ добрую душу і залатое сэрца.

Пётра быў сирата. Дзваннацца гадоў яму было, калі адно за адным паўміралі яго бацька і матка. Падвучыўшыся пры помачы добрых людзей троху грамаці, ён пайшоў служыць на Палюдаўскую кардонную фабрыку, і, як змыслы дзяцюк, скоро панаўся там і быў урэшці назначаны памочнікам машыністы.

Раньняе сиротства зрабіла яго троху замкнутым у сабе, але не зусім адзічэлым, дзякуючы ўплыву Марылі і яе бацькі, каторыя палюбілі яго і да каторых ён прыхіліўся ўсёй сваёй гарача жадаўшай спагады і цёплай ласкі душой.

С часам шчыра прыхільнасьць яго да Марылі змянілася ў гарачэйшае пачуцьцё. З усім жарам першаго каханьня, усёй сваёй цэльнай не запсутаў душой, палюбіў ён яе, хоць ніводным словам ніколі не заікнуўся аб гэтым.

А Марыля? Яна, ведама, нічога не казала. Але чулы погляд ейных вачэй, радасьць,

з якой спатыкала яна Пётру, нецярпеньне, з якім яго чэкала, і нуда, каторая апановывала яе, калі ня відзела яго доўга, — сьведчылі аб шчырасьці яе пачуцьця. Бацька прыхільным вокам пазіраў на блізкасьць маладых людзей, гадуючы думку с часам злучыць іх яшчэ бліжэй. — Ён любіў Пётру і не жадаў сабе лепшага ад яго зяця.

Так жылі яны ціха, шчасьліва, пакуль набежшая жыццёвая хваля, не абярнула ў верх дном усе іхныя думкі, жаданьня і надзеі.

II

Для Палюдаўскай кардоннай фабрыкі, — у каторай, як мы ўжо ведаем, служыў Пётра, — выпісалі з заграўны новыя машыны. Паставілі іх на мейсца, пусьціць у ход і наўчыць абходзіцца з імі, разам з машынамі прыехаў асобны маханік.

Высокі, спрытны дзяцюк, заўсёды чыста адзеты Адольф (так звалі прыбывшага маханіка) выгледна выдзяляўся сярод усей фабрычнай і дворнай моладзі.

С самаго пачатку ён звярнуў увагу на Марылю. Пры кожным спатканьні застанаўліваўся, вёў з ёй гутарку, жартаваў, сьмехаўся. Урэшці прыдумаў нейкі інтарэс да ейнай бацькі і пачаў заходзіцца ў хату.

Стары Грыневіч паходзіў з захудалага, даўно абеднеўшага роду беларускай дробнай шляхты, і з гэтай прычыны меў гонар лічыць сябе «палякам». Ужываючы дома, ў будзённым жыцці беларускай мовы, ён ахвотна слухаў польскай гутаркі Адольфа, часам і сам курдычыў з ім па польску. І вось, паходзіўшы з нямецкай Польшчы маханік, прыйшоўся старому па душы.

Аб Марылі і гутаркі німа. Прачытаўшы некалькі польскіх кніжак, атрыманых ад паненак, — яна сама нішто гаварыла па польску і с прыемнай цікавасьцяй гаманіла і слухала гутаркі Адольфа. А гаварыў ён папраўдзі гладка, спрытна і з маламазурскім акцэнтам, што ў «тутэйшых» горэ-палякоў на агул лі-

сьніўся яму у сьне зялезны воўк, каторы выў дужа голасна. Калі князь устаў і расказаў свой сон, то князеўскі варажбіт растлумачыў сон так: на гэнай гарэ стане калісь горад і слава яго будзе голасна. Гедымін заснаваў на той гарэ абаронны замак, каторы с часам ператварыўся у сталічнае место.

Вельмі быць можа, што абаронны замак на Замковай гарэ адбудаваў, ці ўмацаваў князь Гедымін, але што датычы самой сялібы, то яна за доўга да князя Гедыміна, а мабыць, задоўга і да нараджэння Хрыста, была на гэтым месцы. Устаноўлена, што у бронзавы і нават у каменны век жылі тут людзі. А ў часы Гедыміна знаходзілася тут ужо немалое местэ, былі купецкіе гасцінныя торжышчы, а само, место было цэнтрам купецкаго жыцця.

Жылі людзі... Хто-ж яны былі? Якога роду племені? На гэта пакульшто гісторыя нам не дае яснага аткажу. Думаець, што гэта быў народ славянскаго племені, гэтай самай славянскай групы, с каторай паўстаў цяперашні беларускі народ. Найменш іхне у розныя часы, розныя людзі, розна пісалі. Адны звалі іх Волатамі, Велетамі, Воўкамі, — другіе да гэтаго наймення дадавалі прозвішча — эпітэты — Лютые, у хвалебным, значэннем гэтаго слова. Значэ: — харабры, спраўны, адважны. Племя Волотоў ці Велетоў жыло паміж Дняпрам, Бярэзнай і Зах. Дзвіной. Яно заснавала быўшае Вялікае Князства Літоўскае і вымерло, пакінуўшы па сабе толькі капцы — валатоўкі ды топографічны названья, як валатоўка, Волатова слабада, Волатава магіла, Волатаво гарадзішча і інш. Эпітэты іхняго наймення: Люты, даў пачатак гасударственнаму найменню — Літва, пераходзячы розныя стадыі: Люты, Лютвік, Лютвяк, Люцьвяк, — Ліцьвяк; Люты, Лютвін, — Літвін*).

* Падобныя пераходы ю ў і вядомы у славах: Лютавар — Літавар; Александр — Аліксандра, і інш.

Племя гэтае вызнавала паганскую веру: малілося Пяруну, Калядзе-Грамавіц, Ярыле і будавало сваім багом бажніцы, у каторых пакладалі ахвяры асобныя духоўнікі. Над усімі духоўнікамі быў старэйшы духоўнік, якога звалі Крывэ-Крывэйт. Думаець, што найменш славян, каторыя жылі між Дняпрам, Дзвіной і Прыпяццю, — Крывічы, узяло свой пачатак ад вызнаванай імі Крывэ-Крывэйт веры, с Крывэ-Крывэйт у вярху.

Васкрэсенская летапісь апавядае, што у 1128 гаду жыхары Віліні выбралі сабе у князі полацкаго княжыча Расціслава. Блізасць полацкіх князёў да Віліні пацверджае летапісны сказ, што князі Князства Літоўскаго выводзіліся з роду полацкіх князёў Рогвалодвічоў.

У XIII стагоддзі Віліня была цэнтрам рэлігійнаго крывэскаго жыцця. Тут на даліне, дзе цяпер стаіць катэдральны касцёл, была пабудавана паганская бажніца і паліўся незгасімы святы агонь. Вельмі быць можа, што утворэнне тут рэлігійнаго цэнтра прымусіў і гасударственны ўласць пераняцьці сюды сталіцы. Пры Гедыміне место было раздзелена па веры жыхароў на тры часці, званыя — «палавіцы»; каля замку і бажніцы Пяруна быў Крывы горад, дзе жылі «Крывічы» с Крывэ-Крывэйт. На Зарэччы жылі хрысціянне «папоўцы» і ўжо ў часы Гедыміна мелі тут свае святыні. Дзе цяпер Нямецкая і Жыдоўская вуліцы была трэцяя палавіца, жылі там чужаземцы больш за ўсё немцы і жыды.

Пры Ольгердзе (1342-1776). Віліня была ўжо ня толькі людным местам, але і густа населеным і цесна забудаваным. З апавяданьняў летапісоў можна меней-болей атварыць выгляд Віліні у XIV стагоддзі. На гарэ красаваўся грамадны, крэпка ўмацаваны, замак с трыма вежамі, акружаны валам. У нізе каля гары быў Ніжні Замак, званы Крывым горадам. Паміж Веліей і Вілейкай, дзе цяпер званіца катэдральнаго ка-

сцёлу, знаходзіліся харомы крывэ-скіх духоўнікоў і самога Крывэ-Крывэйт. Крывы горад быў абгароджэн высокім частаколам і абведзён вадой. За Крывым горадам у старану Зарэчча і на Зарэччы жылі «папоўцы» — хрысціянне, аднаго роду і племені с крывічамі. Каля нямецкай вуліцы гуртаваліся чужаземцы. І чужаземцы былі хрысціянне і яны вызнавалі хрысціянскую веру, але вера тая звалася тады «нямецкай».

Хрысціянство прыходзіло у Віліню з даўн даўна з Усходу і з Захаду: ад грэкоў і немцоў. Але і хрысціянне і пагане-крывічы не як такі ладзілі і жылі паміж сабой у большай, мне здаецца, згодзе, чым цяпер каталікі с права-слаўнымі. Даводна ведама, напрыклад, што князь Ольгерд быў хрысціянінам і насіў побач паганскаго імя — Ольгерд, хрысціянскае імя — Дмітры. А калі памёр то князеўская сямья справіла яму дваякіе пахароны: на крывэскай даліне, на святым агні, старым звычаем, паліўся 18 коней і броня князеўская, а цэло атпавалі і хавалі у Прачысценскай цэркві.

Праўда, бывала і тое, што народ абурываўся на новавероў, бунтаваўся і пабіваў прапаведнікоў хрысціянства. Гэткіе здарэння бывалі. Раз замучылі крывічы францішканцоў, што ў нямецкай слабадзе — палавіцы мелі сваю бажніцу, а другі раз замучылі трох хрысціян усходняго звычаю: Кукля, Міклея і Няжылу.

Ю. В.

(Дамей будзе).

Мусіць трэба было!..

Паслячаю Вл. Станкевіча.

Ці на небі не мільён зорак льёніцы! Кожна зорка дзесь кагось весаліць.

Толькі-ж мейсца там не стала Для адной, што мне-б міргала... Мусіць трэба было!

Ці-то мала ўдоўж і ў шыр выраса сьвет! — Для ўсіх даў ён і прыпын і прывет.

А я век, як тое зданьне, Не знайшоў сабе прыстаньня... Мусіць трэба было!

Ці дарожак і на захад і ўсход Легла мала на зямлі з году ў год! Бо сьлед к шчасцю на ўсім сьвеці

Не судзіў мне Бог сустрэці... Мусіць трэба было!

Ці-то вецер толькі ў волі живе — Дзе захочэ і ляціць і плыве! Я-ж куды не пасуліўся, Усюды ў путях толькі віўся... Мусіць трэба было!

Ці зямелька не гадуе людзей, — Ці ў іх сэрца ястраб выпіў з грудзей!

Бо дзе с сэрцам не звертаўся — Я на камень наткаўся... Мусіць трэба было!

Ці дзявочы ручкі зьвялі ў бядзе? Ці-ж нікога не галубюць нідзе? — Каб я лёг і ў дамавіне — Воч ніхто мне не зачыне... Мусіць трэба ўжо так!

Янка Купала.

Бо люблю Цябе я.

Бач: Сьвітаньне на прадвесні! Чутно гоман, льюцца песні, Усход шарэць, а ноч тая... Эх, жыцьцё і сьвет буяе! «Вераб'я» танцуць сэрца. Рука ездзіць па паперце. Жывот сь сьмеху трасецца. Слудкі пояс красой ўецца. Хі! ка мне не прыступіцца: Ўрок на ўдэк, Ціпун баіцца, Ворат лашчыцца, сябрыцца; Во, наеўшыся аладак, Новы ўводжу я парадак: Жыцьцё — гной, жыцьцё старое, Неудалае худое, — У дрыгву яго з імпэтам Чабулдухнуць перад сьветам... Толькі камень прывяжыце. Камень з млына, й пасыпшыце,

чыцца за шык і за сьметанку польскай мовы.

Пётра с першаго дня неўзлюбіў прыержаго маханіка. Без ніякай яшчэ прычыны пачуў ён да яго глухую нейкую ненавісьць. Яму нінавісны быў ягоны поўны сыты твар, ягоная усмешка, пры каторай ён паказываў белыя буйныя, якбы звярныя, зубы.

Лесьнікова пасада стаяла над возерам у поўварсцы ад фабрыкі, і Пётра часта бачыў як Адольфа шпацэраваў з Марыляй на берагу возера, або сядзеў з ёю на лаўцы пад хатай. Часта відаць было, як яны жартавалі, сьмяліся, а іншы раз Марыля аж у далоні пляскала сьмейчыся — паўне з якогаколечы удачна-востраго жарту.

Сперша Пётра мала ўвагі зьвертаў на ўсё гэта, пасья яму было троху прыкра, што Марыля знаходзіць прыемнасьць праводзіць час з гэтым — як яму здавалася — прыкрым чалавекам. Урэшці бачучы, як размаўляючы з Марыляй, Адольф нахіляўся дужэ блізка к ёй — наму твару, або іншы раз браў яе за руку, каторай тая не адыймала, — яго пачало злаваць. Ubачыўшы нейк раз з блізка, як той паедаў хцівымі гарашчымі вачмі яе кволую прыгожую фігуру, Пётра першы раз пачуў, што нейкі чэрвяк засмактаў яму пад сэрцам.

— Што ты гэта нешта дужэ часта на белабрысаго гэтаго пачала загледацца? — сказаў ён ей раз, засьпеўшы яе адну.

— А што?

— А тое, што ня дужэ гэта мне падабаецца, — шорстка атказаў ён, пачырванеўшы.

— Што табе не падабаецца, дык гэта мне не указ, — узлавалася яна на непрывычна шорсткі тон ягоны, і, схаліўшы жбанок, пакінула Пётру і пабегла к возеру па вадку.

«Непадабаецца?» — злавалася яна — «калі табе не падабаецца, дык мне падабаецца». І паміма волі пачала зраўніваць Пётру з Адольфам. Зраўненьня гэта выйшла дужэ не на карысьць Пётру. У поплеч з Адольфам ён здаўся ёй шэрым, нудным, звычайным. А той быў такі прыгожы, вясёлы; так лёгка было з ім жартаваць, так прыемна слухаць ягоную

гутарку. А які дэлікатны, спрытны!.. Пётра у параўнаньні з ім — мядзведзь. Праўда, Пётра добры, дужэ добры, яна яго любіць, жалеіць, але куды яму да таго, — далёка!

Такіе думкі ўсё часцей і часцей прыходзілі ў галаву Марылі, і яна, непрыкметна для самой сябе, пачала ўсё зьмёнй і зьмёнй абходзіцца с Пётрам і ўсё з большай радасьцяй і прыхільнасьцяй спатыкаць Адольфу, каторы ўсё болей і болей падабаўся ёй. Яе прыемна шчэкатаў ягоны хцівы, гарачы, чула-мляўкі, поўны — як ёй здавалася — каханьня пагляд, дражніла ягоная, поўная чагосці жудасна-таёмнаго, недагуканка-гутарка. «Любіць ён мяне», — думалася ёй і яна ў свой чарод прызнавалася сабе, што любіць яго. Праўда, яна і Пётру любіць, але нейк не так — іначэй.

Цяжка было на душы у Пётры. Цяпер толькі ясна пачуў ён, як кахаў Марылю, як дорага яна была яму. Глыбокі сум, туга заўладаці ім. Сыціснула сэрца беднаму дзяцюку, бачучы, як тая, дзеля каторай ён гатоў быў жыцьцё ахвяраваць сваё, аддалаецца ад яго ўсё далей і далей. Пустку страшэнную пачуў ён каля сябе. Пачуцьцё адзіноты, сіроцтва агарнула яго. Яго ясная зорачка, мэта жыцьця ягонаго, каторай ён з дзіцячых гадоў прывык павераць усе свае думкі, жаданьня, горэсьці і пацехі, — стала яму чужой, зусім чужой. Дый якжэ не!

Бывала, з якой радасьцяй спатыкала яна яго кожны дзень, як з работы ішоў ён к ёй. Часам і кветкамі — назбіранымі сумысьля дзеля яго — прывітаць. А гутаркі! кожны дзень яны відзеліся і ўсё хапала ім аб чым гаварыць. А цяпер? Цяпер ня толькі кветкамі, але словам прыемным, усмешкай ласкавай зрэдка калі прывітаць. А калі яшчэ «той» сядзіць, дык нейк, бытым троху нават сасавурыцца, якбы незадаволеная была, што прыйдзіць ён. А гэты белабрыс... У — у! як ненавідзіць Пётра яго! Як праціўны яму ягоная сытая, здаволеная міна, прылізаньне, заўсягды ў парадак расчэсаньне валасы, замасьленныя вочы, у каторых — як здавалася Пётру — га-

рэў нейкі хцівы паскудны агонь, калі глядзеў ён на Марылю.

Працуючы на фабрыцы часта разам з Адольфам, Пётра добра прыгледзіўся да яго і пазнаў яго. Бачыў якім нягодным імсьцівым быў ён да быўшых пад ягоным загадам фабрычных работнікоў, і, наадварот, якім нізка-паклонным перад панам або камісарам... Як разсыпаўся перад імі драбней маку, — рабіўся нібы ніжэйшы, цянейшы, і голас ягоны прыціхаў і зьмёнся. І ясна было Пётру, што нікчэмная, мізэрная была душа у гэтаго чалавека. І балюча яму было, што не бачыла гэтаго Марыля. А сказаць ёй, — веры ні дасьць, падумаць: на зайздрасць, па злосьці чэрніць. А якая там зайздрасць? Ён гатоў быў-бы ўсё ахвяраваць, толькі-б яна была шчаслівай. Але гдзе там? Чуў Пётра нешта нядабрае. Відаць было яму са стараны, што карыстаць «той» з несьвядомасьці непрактычнай дзяўчыны, круціць ёй галаву, баламуціць яе. І яшчэ цяжэй было Пётру. Нешчасьце нейкае працувалася яму.

Надта яўнай была ненавісьць Пётры, к Адольфу, каб той не бачыў гэтаго і ў свой чарод не ўзненавідзіў Пётру.

Па сваёй службе на фабрыцы Пётра быў пад загадам Адольфа і той, карыстаючы з гэтаго, стараўся ў ўсякім выпадку дасаліць яму. Чапіўся, дзе трэба і дзе ня трэба на работі, узводзіў напасьць і злыбеду на яго перад панам і ўпраўляючым. Бачучы, што Пётра меў сякі-такі ўплыў на Марылю, Адольф баяўся, што, раскусіўшы яго, ён аткрыць вочы Марылі, дык стараўся чарніць і высьмейваць яго перад ёй. Але рабіў усё гэта так, што нікому і ў галаву не прыходзіла завінаваціць яго ў мсьцівасьці, тады, як ненавісьць Пётры яўна кідалася ўсякаму ў вочы; ды ён і не стараўся скрывацца з ёй.

І. Осталевіч.

(Далей будзе).

Хай бардзей на дно балота,
Ляціць гэтая няпнота.

Ты расьцеш і прыгажэйш,
Ты удеху, шчасьце сеіш, —
Бо люблю Цябе я.
Нам зайздруюць, шкодзюць, ла-
юць...
Наша мудрасць, моц буюць, —
Бо любосць нас грэе.
Прада мной земля драбнее,
Сонца прада мной бляднее, —
Бо люблю Цябе я.

Л. Р.

3 Беларусі і Літвы.

3 Віленшчыны.

Артэзійскія студні. Маючы на відавоку тое, што дрэнна-наладжаны і занячаны студні, аткуль бяруць жыхары ваду для піцця, прычыняюцца вельмі да пашырэння пошэсці плямістаго тыфусу, асабліва такія студні найболей сустрачаюцца ў вільскім, лідзкім і троцкім пав., стаючыя віленскія губерскія ўласці маняцца наладзіць артэзійскія студні ў 45 найбуйнейшых населеных месцах губерні.

За проці-ваенныя «афішкі». У Вільні латыш Крэсберг за пашырэнне проці-ваенных праклямацый засуджаны на 2 гады і 8 месяцаў у катаргу.

Прыстаноўка газеты. Па загаду глаўнаго начальніка дзвінскаго ваеннаго округу спынена на ўвесь час ваеннаго палажэння друкаваўшаяся ў Вільні газета пад названнем «Вечерняя газета».

У справе ваенных коні. Віленскі губернатар апавесціў, што ўжо забаронена месцовым жыхаром выменіваць з ваенных конскіх запасаў жаробныя і з жаробятамі кабылы на коні, прыведзеныя ў конскія запасы ў Вільні і Воўкаўску.

3 Мядзельскаго боку. (Ад нашаго карэспандэнта). Каля нас гаспадары даўно ўжо з ярыной справіліся і пачынаюць брацца за папар, ды вось — сухата. Пад ярыной шнуркі, нягледзячы на тое, што была недахватка рабочых рук, выпаканы і пасасаваны амаль ня ўсе, — рэдка дзе астаўся які шнурок неапрацаваны. Крапчайшыя гаспадары памагалі сямейкам няздольным да працы, дзе німа гаспадара. Прышлося некааторым і маладзідцам узятца селята за мужаву саху і барану і пайсці на выпашку сваіх гонцаў, каб здабыць ля сваей сямейкі хлеба на зімку. Да гэтаго году, каб маладзідцы прадавалі с касой ці сахой, было на радкасць у нас. Але гора ўсяму навучыць. У некааторыя вёскі пайшлі працаваць вучні з Варанецкаго сельска-гаспадарскаго вучылішча. Яны шчыра адгукнуліся на патрэбы вёскі і замянілі шмат-дзе гаспадароў, што пакінулі дробную сямейку без усякай надзеі на каго, хто-б за імі мог дагледзіць. Трэба шчыра падзякаваць Варанецкім хланом за іх добрую працу на карысць свайго народу.

Жыта каля нас, яшчэ не зусім каб благое, — ёсць месцамі і добраго пакуль што. Ярыны-ж усходы выглядаюць дрэнна і, калі яшчэ пякота прадзяржыцца, то неўрода будзе пэўная. Траў па лугох, гэтак сама, німа, бо самы рост іх замёр без дажджу. Яблыкоў па садох мала.

Людцы просюць, молюць дожджыка, а яго нешта німа, ды німа. Дарагоўля стала на ўсё, да чаго-б толькі не прытаргаваўся. Жыта і авёс даходзяць да 1 руб. 80 к. пуд, бульбу плацяць паўрубелю за пуд, а да гэтаго яшчэ — рэквізіцыя жывёлы. Але наш брат, беларус, прывык да ўсякаго жыць-

ця і цяпер памаленьку кратаіцца, чакаючы лепшых часоў.

Па вёсках ціха. Не чуваць песьняў дзявоцкіх, як бывала. Злажыў і музыка скрыпку сваю. Бываіць, што рекруты збяруцца дзе, паклічуць дзяўчат сваіх і пачынаюць гуляць, ды не, — нявеселя нешта... Пяюць песьні-падцінкі, якія наскладаліся цяпер у народзі, аб тым, як цяжка раставацца з родным кутком. Паздаванне ў гэтым часе рекруты скоро ўжо паедуць.

Міхалка Скараўскі.

3 Міншчыны.

Вучнёўскія гаспадарскія дружыны. С прычыны збліжэння касбы і жніва па ўсёй мінскай губерні наладжываюцца новыя вучнёўскія дружыны, маючыя дапамагаць у сельскіх работах сем'ям пакліканых на вайну. Губерскі аддзел камітэту В. Кн. Альжбеты Фёдоровы ўзяўся звертаць расходы за перезд і харчаванне гэтых дружын. Прызнаючы карыснай працу першых дружын, умацовываючы паміж вучнямі любоў да зямлі і краю, паміма безпасрэдняй помачы сем'ям салдатаў, губернатар стараецца, каб гэтыя часовыя дружыны замяніліся ў пастаянныя, збліжаныя школу з сельскай гаспадаркай.

Праца ваеннапалонных. С прычыны, што ваенныя ўласці пазволілі карыстаць у мінскай губ. с працы ваеннапалонных пры сельска-гаспадарскіх работах, пінская паветовая земская управа звярнулася к землеўласнікам пав. з запытаннем, ці хочучы яны карыстаць с працы ваеннапалонных, на якіх варунках і г. д.

«Сібірская пошэсць». У акаліцах вітэўскай воласці, пінск. пав., хварэе рагатая жывёла на сібірскую пошэсць. Земская управа вышуківае спосабы дзеля змаганьня з гэтай хваробай.

Недастача шаўцоў. У Пінску цяперака дзецца ў знакі недастача шаўцоў. У майстэрнях, дзе ўперад працавала па 10—15 шаўцоў, цяперака прадуе 2—3.

Проті пошэсці. Пінская паветовая земская управа наладжывае лятучыя лекарскія атрады для змаганьня с пошэсцяй і шукае для гэтай працы фэльчэроў, санітароў і інш. Управа пакуль-што наладжывае два такія атрады.

Сьмерць 127-летней кабеты. Надовічы ў Пінску памёрла старушка Філіповіч, маючая ад роду 127 год. Кабеціна гэта да апошніх дзён была крэпчай, добра відзела і хадзіла.

Нямецкія самалёты. 8 чэрвеня пад вечэр лёталі два нямецкія самалёты над Беластокам. Бомбоў не кідалі.

Аб прыездзі ў Беласток. Як паведамляе «Гол. Б'ялас.» продаж пасажырскіх білетаў да Беластока спынена не па ўсёй лініі Палескай чыгункі, а толькі ад станцый, аддаленых ад Беластоку болей, чымся на 50 верст. На бліжэйшых жэ к Беластоку станцыях Берэстовіна, Валілы, Жэдня білеты прадаюцца. Па прыездзі поездоў на станцыю Беласток вагоны запіраюцца і жандармская паліцыя правярае пашпарты прыежджачых. Тое самае і ў Брэсці: на вакзалі пры ўходзі ў горад устаноўлена правярака дакументаў усіх выходзячых з вакзалу, а дзеля гэтаго асобы, маючыя патрэбу на вакзал, павінны мець пры сабе дакументы.

Забарона. Гродзенскі губерна-

тар, пад карай штрафам да 3000 р. або 3 мес. арышту, забараніў збіраць па вёсках аначы а такжэ перавозіць іх.

3 усіх старон.

Важная нарада. 14 чэрвеня ў Царскай Стаўцы адбылося пад асабістым прэсідэцтвам Гасудара Імператара засяданьне Рады Міністроў. На засяданьні былі: Верхоўны Глаўнокомандуючы, усе міністры і інш. высокапастаўленныя дастойнікі.

Перамена ў ваенным міністэрстві. Ваенны міністэр Сухомлінов атрымаў атстаўку, а на яго мейсца прызначаны генерал Поліванов.

Для сем'яў пакліканых на вайну. Міністэрство ўнутранніх спраў стараецца аб асыгнаваньні с казны ад 1 ліпеня да 1 верэсьня на запамогі для сем'яў салдатаў, пакліканых на вайну, 140 мільёноў руб. На выдачу харчэўнаго «пайка» ад пачатку вайны да 1 чэрвеня асыгнана 339,325,000 р.

Школьныя «дружны працы». Міністэр асьветы, разгледзіўшы як наладжаны мінскія «дружны працы» учашчэйся моладзі, маючы мэту памагаць у рабоці на полі сем'ям пакліканых на вайну, прызнаў карысным наладзіць такія дружыны па ўсёй Расе і то ня толькі з вучнёў сярэдніх школ, але такжэ і іншых вучэльняў.

На весткі аб вайне. Рада міністроў асыгнавала камітэту народных выдавецтваў 200,000 р. на пашырэння яго працы. Камітэт выдаў ужо 18 мільёноў экзэмпляроў уселькіх кніжак і лятучых лістоў паведамляючых жыхароў аб вайне.

Адмежэваньне палонных. Да гэтаго часу аўстрыяцкія і нямецкія раненыя палонныя перавозіліся с фронтоў ваюючых армій і памешчаліся ў часовыя лазарэты разам з расейскімі раненымі. Цяперака загадана на ўсіх чыгунках і лазарэтах, каб ня змешываць раненых непрацяцельскіх ваякоў с сваімі, а размешчаць асобна заражэ, як толькі падбяруць іх на полі бітвой, — і ў поездах і ў лазарэтах.

За цукер. Валынскі губернатар спыніў пастанову гарадзкой управы аб павялічэньні таксы на цукер. Просячых аб гэта прэстаўнікоў дзвюх цукроўняў Бялікі і Таксэра, ў каторых знайдзены вялікія запасы цукру, хоць у крамах яго німа, пасаджэна пад арышт на 3 мес. кожнаго.

Кары на газэты. Аштрафованы па 3000 р. рэдактары газет «Утро Россіи» і «Русск. В'домости», а на 1000 р. — рэдактар газэты «Вечерній Курьер». Спынена за шкадлівы кірунак часопіс «Національныя Проблемы», каторых выйшоў у сьвет толькі адзін нумэр. Спы-

нена такжэ часопіс сыоністоў «Разсв'іт», выдаваная ў Петраградзі.

У рэстарані. «Веч. Вр.» пішэ, што ў рэстарані Кюба ў Петраградзі дырэктар акцыянаго таварыства маскоўскіх таварных складаў Неміровскі застрэліў у гвалтоўнай спрэчцы чыноўніка асобных паручэньняў пры дырэктару Земскаго Банку кн. Енгальчэва. Прычынай спрэчкі была якобы кабета.

Пажар. У Царыцыні ў часі сільнай буры згарэла фабрыка шпалоў Паўдзённа-Усходніх чыгунак. Агонь зністоўну больш за поўмільёна шпалоў. Агараў 12-летні хлопчык. Страты 600,000 з лішнім.

Напад. Паведамляюць с Краснаярску, што невядомыя злачынцы аграбілі беднеўскую почту і забралі 37,000 р. Служачых пазабівалі.

Мамонты. У вёсцы Гонцах, лубенск. пав., палтаўск. губ., у часі раскопак знайдзена 25 мамонтоў, лежачых у адной кучы.

Уцекачы з Гольдінгена. «Рыж. Мысль» паведамляе, што з Гольдінгена прыбыла ў Рыгу партыя уцекачоў. Апошніе дні ў акаліцах Рыгі бушуе шмат лесных пажароў.

У Польшчы. У Варшаві военна-полевый суд засудзіў жыхарку Варшавы В. Салінгар на пазбаўленьня усіх правоў і ссылку на пасяленьне, за тое, што будучы сястрой міласэрдыя ў уяздоўскім шпіталі пашырала проці-гасударственную агітацыю сярод салдатаў-палкаў і раздавала забароненую літэратуру. — У апошніх днях варшавская паліцыя арыштавала шмат асоб, што займаліся вылаўліваньнем дробных грош.

У Галіччыні. «Нов. Вр.» пішэ, што с Петраграду ў Новгарад і ў Маскву выежджаюць у навуковую падарож слухачы вучыцельскіх курсоў, наладжэных Лохвіцкой-Скалон для расейскіх школ у Галіччыні. Міністэрство дарог будзе старацца аб усеелькіх для іх выгодах на чыгунках, а ўласці Новгараду і Масквы будучы кладаціца, каб гасьцінна прыняць галічан. — Упраўляюшы праваслаўнымі цэрквамі ў Галіччыні архіепіскуп Евлогій волынскі вярнуўся ў свой катэдральны горад Жытомір, аткуль будзе кіраваць цэркоўнымі справамі ў Галіччыні. Усе цэнныя праваслаўныя сьвятыні шчасліва вывезены; што датычыць праваслаўных сьвяшчэнікоў, то большая частка іх асталася пры сваіх новых парафіянах. Перэд наступленьнем непрацяцеля ў Галіччыну там было ўжо 90 праваслаўных прыходаў (парафій) і амаль столькі-ж цэркоўна-прыходскіх школ.

Рэдактар-Выдавец

І. Луцвіч.

Вышла з друку

Першая беларуская кніжка да набажэнства

пад названьнем **ВОН Z NAMІ** з духоўнай апрабатай

У гэтай кніжцы ёсць усе найпатрэбнейшыя у жыцьці каталіка набажэнствы, літаніі і мадлітвы і 14 песьняў. Кніжка аздобляна 30 абразкамі.

Цэна кніжкі на звычайнай паперы без аправы 20 кап., у аправе 30 к., на лепшай паперы без аправы 30 к., у аправе 50 к.

На перасылку дадаць яшчэ 10 кап. — Глаўны склад у рэдакцыі «Bielarusa», Вільня, Віленская вул. № 18.